

Michelle Obama

ÍGY LETTEM

Michelle Obama

ÍGY LETTEM

A fordítás alapja:

Michelle Obama: *Becoming*

This translation published by arrangement with the Crown Publishing Group,
a division of Penguin Random House LLC.

Copyright © Michelle Obama, 2018

Fordította:

Előszó, 1–18. fejezet © Weisz Böbe, 2018
19–24. fejezet, Utószó © dr. Andó Éva, 2018

Szerkesztette: Illényi Balázs
Borítóterv: Christopher Brand

A borítóadaptációt készítette: Kovács Péter

A szerző fotója: Miller Mobley

HVG Könyvek, Budapest, 2018
Kiadóvezető: Budaházy Árpád
Felelős szerkesztő: Dufka Hajnalka
www.hvgkonyvek.hu

ISBN 978-963-304-572-5

Minden jog fenntartva. Jelen könyvet vagy annak részleteit tilos
reprodukálni, adatrendszerben tárolni, bármely formában
vagy eszközzel – elektronikus, fényképeseti úton vagy más módon –
a kiadó engedélye nélkül közölni.

Kiadja a HVG Kiadó Zrt., az 1795-ben alapított Magyar Könyvkiadók
és Könyvterjesztők Egyesülésének tagja.
Felelős kiadó: Szauer Péter

Nyomdai előkészítés: Kedves László

Nyomás: Dürer Nyomda Kft.
Felelős vezető: Aggod István

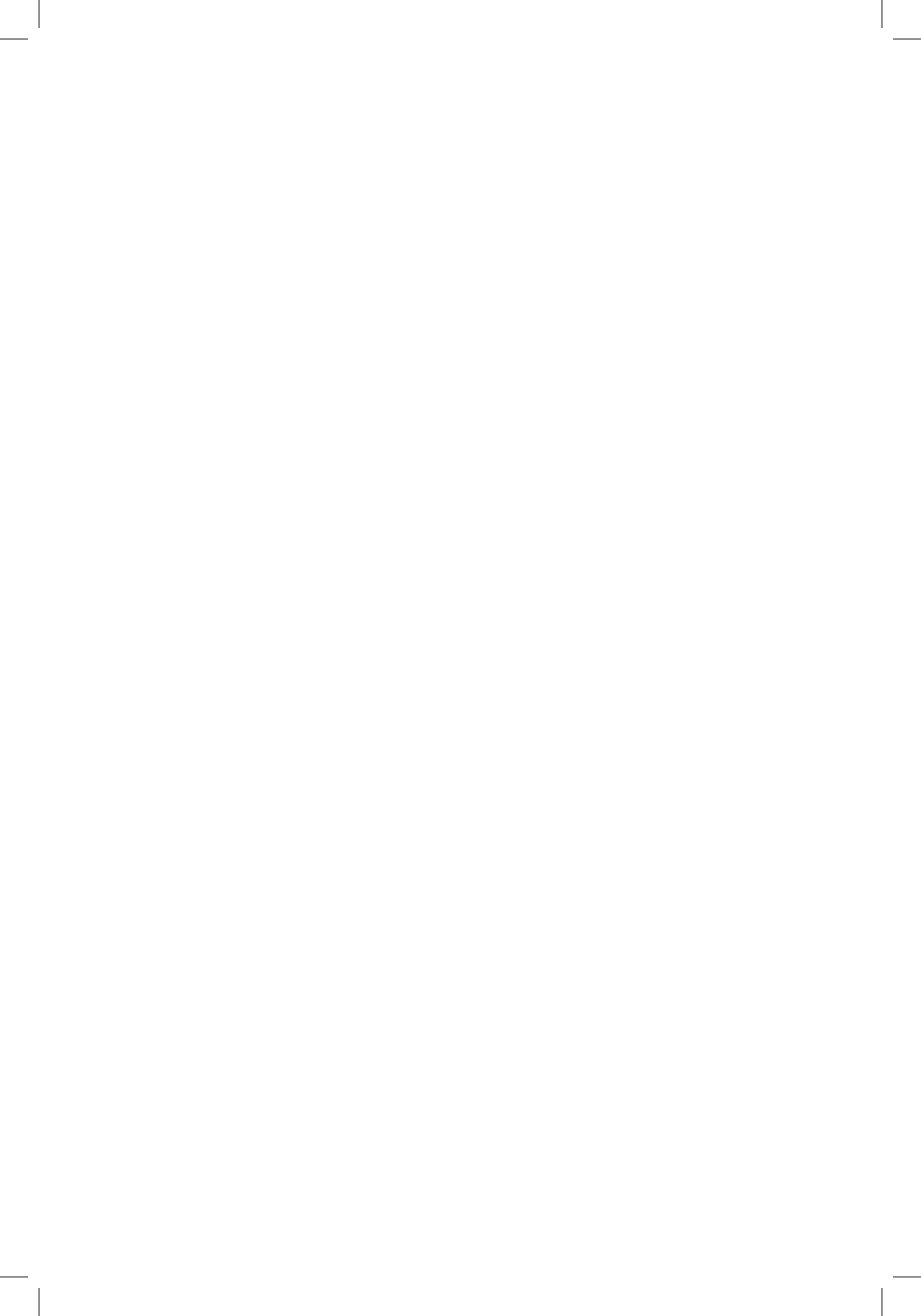
*Mindazoknak, akik segítettek, hogy azzá váljak, aki lettem:
azoknak, akik felneveltek – Frasernek, Mariannak, Caignek
és kiterjedt, népes családomnak,
az erős nőkből álló baráti körnek, amely mindig felemel,
hűséges és elkötelezett munkatársaimnak, akikre mindig büszke lehetek.*

*Életem szerelmeinek:
Maliának és Sashának, legföltettebb kincseimnek,
akik az életem értelmei,
és végül Baracknak, aki az első pillanattól izgalmas utazást ígért nekem.*

Tartalom

Előszó	9
Így lettem önmagam	15
Így lettünk mi	119
Így lettem több	289
Utószó	417
Köszönetnyilvánítás	423
A képek jegyzéke	427
Jegyzetek a magyar kiadáshoz	429
Név- és tárgymutató	433

Előszó

2017 márciusa

Gyerekkoromban egyszerű vágyaim voltak. Szerettem volna egy kutyát, egy házat, amelyben lépcsők is vannak – két szintet egy családnak. Valamiért szerettem volna egy négyajtós kombit is a kétajtós Buick helyett, amely édesapám öröme és büszkesége volt. Mindenkinek azt mondogattam, hogy felnőttként gyermekorvos leszek. Hogy miért? Mert szerettem kisgyerekek között lenni, és hamar megtanultam, hogy a felnőttek szívesen hallják ezt a választ. „Ó, szóval orvos! Micsoda remek választás!” Akkoriban lófarkat viseltem, állandóan parancsolgattam a bátyámnak, és sikerült – mindig és minden körülmények között – ötöst szerezni az iskolában. Ambiciózus voltam, habár nem tudtam, pontosan mire is törekszem. Ma már úgy gondolom, ez az egyik legfőbb kérdés, amelyet felnőtt gyerekek feltehet: „Mi leszel, ha nagy leszel?” Mintha a felnőttég lenne a végállomás. Mintha egy adott ponton valamivé válnánk, és ezzel vége is lenne.

Életem során voltam jogász, voltam egy kórház alelnöke és igazgató egy nonprofit szervezetnél, amely fiataloknak segít értelmes karriert találni. Voltam munkásosztálybeli fekete diák egy menő egyetemen, jobbára fehér hallgatók között. Megszámálhatatlanul sok helyiségben voltam az egyet-

len nő, az egyetlen afroamerikai. Voltam menyasszony, agyonhajszolt anyuka, gyásztól gyötört leánygyermek. És egészen a közelmúltig az Amerikai Egyesült Államok First Ladyje – olyan állás ez, amely hivatalosan nem is az, ám ennek dacára korábban elképzelhetetlen platformot nyújtott számomra. Komoly erőpróbát jelentett és alázatra készítetett, felemelt és porba sújtott – időnként mindezt egyszerre. Még csak most kezdem feldolgozni mindazt, ami az utóbbi években történt – attól a 2006-os pillanattól kezdve, hogy a férjem először szóba hozta, indulna az elnökválasztáson, egészen addig a hideg téli reggelig, amikor beültem a limuzinba Melania Trump mellé, hogy elkísérjem a férje avatási ceremóniájára. Micsoda út volt ez!

First ladyként az ember Amerika legszélsőségesebb arcaival találkozik. Jártam adománygyűjtésen olyan magánházakban, amelyek inkább képzőművészeti múzeumnak tündek, olyan otthonokban, ahol drágakövel kirakott kád állt a fürdőszobában. Ellátogattam olyan családokhoz, amelyek mindenüket elvesztették a Katrina hurrikán miatt, és könnyes szemmel, hálával fogadták a működő hűtőgépet és a tűzhelyet. Találkoztam olyanokkal, akiket sekélyesnek és képmutatónak tartok, és másokkal – tanárokkal, katonafeleségekkel és sok más emberrel –, akiknek bámulatosan mély és erős a lelkük. És találkoztam gyerekekkel – nagyon sokkal, a világ minden szegletében –, akik felvidítanak, reménnyel töltik meg a szívem, és akik szerencsére el tudnak feledkezni a rangomról, amint elkezdünk együtt bogarászni a kerti termőföldben.

Miután vonakodva ugyan, de közszereplővé váltam, piedesztálra emeltek a világ legbefolyásosabb nőjeként, ám meg is hurcoltak mint „dühös fekete nőt”. Szívesen megkérdeztem volna bírálóimat, hogy a fenti kifejezés melyik szava zavarja őket a leginkább – a dühös, a fekete vagy a nő? Közös fényképen mosolyogtam olyanokkal, akik az országos televízióban a férjemet szapulják, de azért szeretnének egy bekeretezett szuvenírt a kandallópárkányukra. Hallottam az internet posványos bugyraitól, ahol mindent megkérdőjeleznek velem kapcsolatban, egészen odáig, hogy egyáltalán nő vagyok-e vagy férfi. Egy hivatalban levő amerikai kongresszusi képviselő gúnyt űzött a fenekemből. Sokszor megbántottak. Nemesyszer felháborodtam, de leginkább igyekeztem nevetni az egészen.

Sok minden van, amit még mindig nem tudok Amerikáról, az életről, sem arról, hogy mit hozhat a jövő. De magamat ismerem. Édesapám, Fraser arra nevelt, hogy keményen dolgozzak, sokat nevessek és álljam a szavam. Édesanyám, Marian megmutatta, hogyan gondolkodjam önállóan

és hallassam a hangom. Ők ketten, a mi kis zsúfolt lakásunkban, Chicago South Side-ján, segítettek meglátni, mekkora jelentősége van a történetünknek, az én történetemnek országunk szövevényesebb történetén belül. Még akkor is, ha az nem szép, ha nem tökéletes. Még akkor is, ha sokkal valóságosabb, mint szeretnénk. Életünk története a részünké válik, mindig velünk marad. Én így lettem azzá, aki vagyok.

Nyolc éven át éltem a Fehér Házban, ahol annyi a lépcső, hogy megszámlálni sem tudnám – aztán ott vannak még a liftek, a bowlingpálya és egy házi virágkötészet. Olasz kelmével vetett ágyban aludtam. Az ételünket világklasszis séfek készítették, és olyan szakemberek tették elénk, akik magasabban képzettek, mint bármely ötcsillagos étterem vagy hotel személyzete. A titkosszolgálat fülhallgatós, fegyveres ügynökei elszántan, rezzenéstelen arccal álltak az ajtók előtt, és megtettek minden tőlük telhetőt, hogy ne zavarják meg a családunk magánéletét. Végül hozzászoktunk ehhez is, nagyjából – az új otthonunk különös pompájához, meg mások folyamatos, csendes jelenlétéhez is.

A Fehér Ház az a hely, ahol a két lányunk a folyosókon labdázott, és fára mászott a South Lawn gyepén. Barack itt virrasztott éjszakánként az összefoglalókat és a beszédeit tanulmányozva a Treaty Roomban, és ez volt az a hely, ahol Sunny, az egyik kutyánk időnként odapiszkított a szőnyegre. Kint állhattam a Truman-erkélyen, és figyeltem a szelfibottal pózoló turistákat, akik be-belestek a vaskerítésen, és próbálták kitalálni, mi folyik odabent. Voltak napok, amikor fojtogatónak éreztem, hogy az ablakokat biztonsági okokból zárva kell tartani, és nem juthatok egy kis friss levegőhöz anélkül, hogy felfordulást okoznék. Máskor lenyűgözött a kint virágzó fehér magnóliák látványa, a kormányzati ügymenet minden napos zsongása, a katonai üdvözlés magasztossága. Voltak napok, hetek, hónapok, amikor utáltam a politikát. És voltak pillanatok, amikor ennek az országnak és népnek a szépsége annyira lenyűgözött, hogy a lélegzetem is elakadt.

Aztán véget ért. Az ember hiába tudja, hogy majd ez is elkövetkezik, hiába töltik ki az utolsó heteket a könnyes búcsúzások, az adott nap eseményei összemosódnak. Egy kéz simul a Bibliára, az eskü szavai visszhangoznak. Az egyik elnök bútorait elszállítják, és megérkeznek a másikéi. A szekrényeket kiürítik, és mindössze pár óra leforgása alatt újra telerakják. Egy szempillantás, és új fejek nyugszanak a párnákon – új vérmezséklet, új álmok. És amikor véget ér, amikor utoljára kísétálunk a világ leghíresebb épületéből, sok tekintetben ismét önmagunkra kell találnunk.

Hadd kezdjem egy minap történt aprósággal! Otthon voltam a vörös téglás házunkban, ahová nemrég költöztünk. Az új házunk három kilométernyire lehet a régitől, egy csendes kertvárosi övezetben. Még zajlik a berendezkedés. A nappaliban a bútorokat ugyanúgy helyeztük el, mint a Fehér Házban. A házunk tele van emlékekkel, melyek arról tanúskodnak, hogy mindez valóban megtörtént – fényképek a családról Camp Davidben, kézzel készített kerámiák, amelyeket amerikai őslakos diákoktól kaptam, egy könyv Nelson Mandela dedikálásával. Ebben az estében az volt a különös, hogy rajtam kívül senki sem volt itthon. Barack elutazott, Sasha a barátaival töltötte az estét. Malia New Yorkba költözött, ott dolgozott az egyetem előtti egy évben. Nem volt itthon más, csak én és a két kutyánk, körülöttünk pedig a csendes, üres ház, s erre nyolc éven át nem akadt példa.

Megéheztem. Kiléptem a hálósobánkból, a kutyákkal a nyomomban lementem a lépcsőn. A konyhában kinyitottam a hűtőt. Kivettem két szelet kenyeret, és betettem a kenyérpíritóba. Kinyitottam a konyhaszekrényt, és kivettem egy tányért. Tudom, mindez furcsán hangzik, de az, hogy a konyhában leemelhetek egy tányért a polcról anélkül, hogy valaki oda akarná adni nekem, hogy ott állhatok egyedül, és figyelhetem a lassan barnuló pirítóst, már-már olyan, mintha visszatértem volna a régi életembe. Vagy talán ez az új életem, amely csak most kezd alakot öltetni.

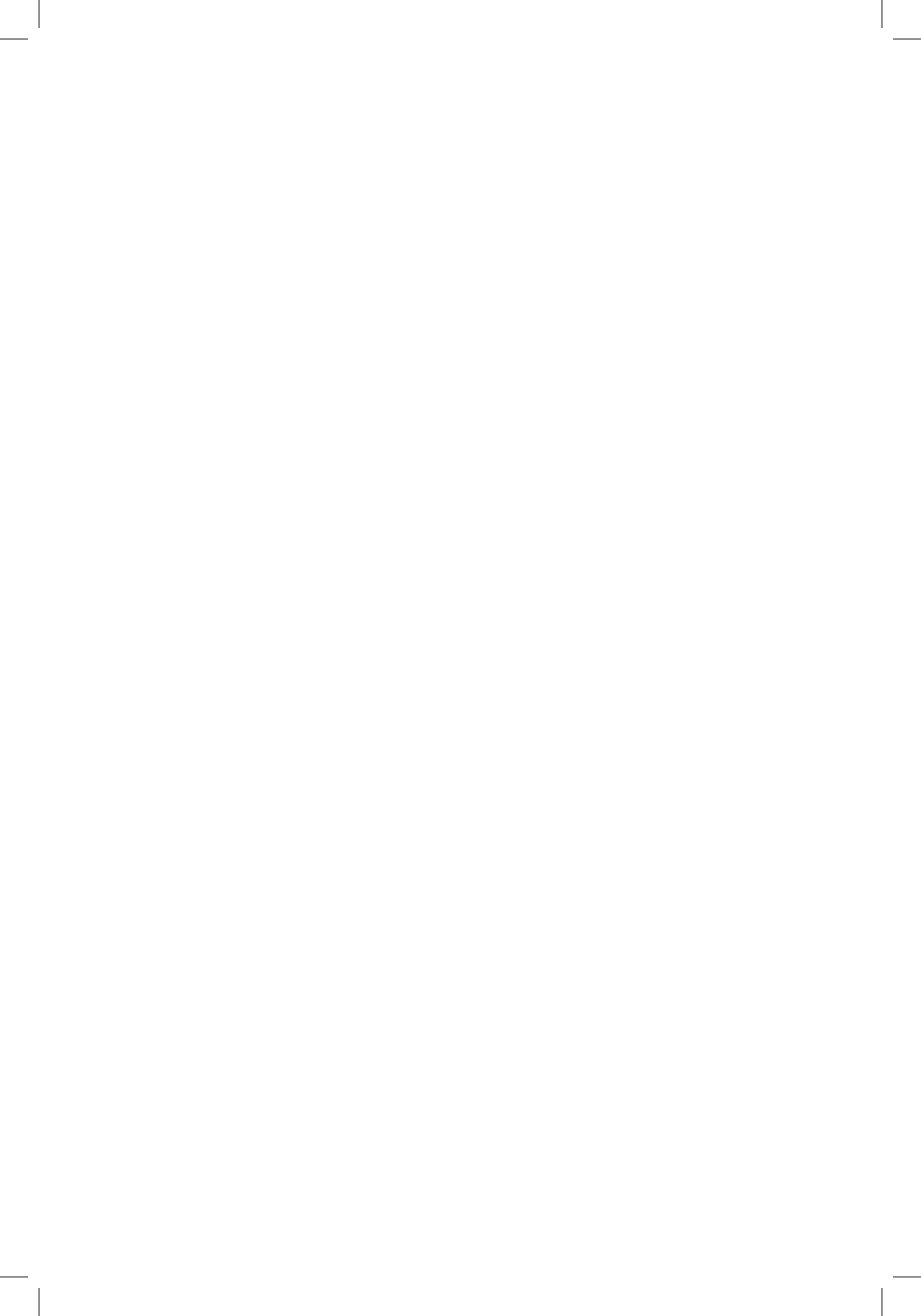
Végül nem egyszerű pirítóst készítettem, hanem sajtosat – a két kenyérszeletet betettem a mikróba, és sűrű, csöpögős cheddar sajtot olvasztottam közéjük. Ezután kimentem a tányérral a hátsó kertbe. Senkinek sem kellett szólnom, hogy hova indulok. Egyszerűen kimentem. Mezítláb lépkedtem, rövidnadrágban. A tél csípős lehelete végre elillant. A krókuszok már kezdtek kikandikálni a hátsó fal mentén sorakozó ágyásokból. A levegőnek tavaszillata volt. Leültem a veranda lépcsőjére, éreztem, hogy a lábam alatt a kőlap megőrizte a nap melegét. Valahol a távolban egy kutya kezdett csaholni, az én kutyáim megtorpantak és úgy füleltek, mintha egy pillanatra összezavarodtak volna. Felöltött bennem, hogy milyen éles hang lehet ez nekik, hiszen a Fehér Házban nem voltak szomszédaink sem, nemhogy kutyák a közelünkben. Számukra mindez újdonságként hatott. Amikor a kutyák elügettek körbeszimatolni a kertben, a sötétben elmajszoltam a pirítósomat, és a lehető legjobb értelemben egyedül éreztem magam. Az eszem nem a felfegyverzett örökön járt, akik alig száz méterre tőlem a számukra kiépített parancsnoki posztjukon ülnek a garázsunkban, sem azon,

hogy még mindig nem mehetek végig az utcán biztonsági őr nélkül. Nem gondoltam az új elnökre, és ami azt illeti, a régi elnökre sem.

Ehelyett arra gondoltam, hogy pár perc múlva visszamegyek a házba, elmosogatom a tányéromat, felmegyek lefeküdni, és talán az ablakot is kinyitom, hadd érezzem a beáramló tavaszi levegő illatát – és hogy ez milyen csodálatos lesz. Az is eszembe jutott, hogy ez a nyugalom most először ad igazi lehetőséget arra, hogy elmélkedjem. First ladyként úgy értem egy-egy sűrű hét végére, hogy arra sem emlékeztem, mi is történt az elején. Ám most kezdem másképp érzékelni az időt. A lányaim, akik Polly Pocket babákkal, egy Taki nevű takaróval és Tigris nevű plüsstigrissükkel érkeztek a Fehér Házba, ma már tinédzserek, ifjú hölgyek önálló tervekkel és saját véleménynel. A férjem épp igyekszik átállni a Fehér Ház utáni életre, és próbál levegőhöz jutni. Én pedig itt vagyok ezen az új helyen, és annyi, de annyi mondanivalóm van.

Így lettem önmagam

Gyerekkorom nagy részét azzal töltöttem, hogy a törekvés hangjait hallgattam. Rossz vagy legalábbis amatőr zene formájában érkezett, felkúszott a hálósobám padlózatán át a klimpírozás, amelyet a nénikém, Robbie pianínója mellett ülő diákok rendeztek a földszinten, ahogy lassan tanulták a kottaolvasást. A családom Chicago South Shore kerületében lakott, egy kicsiny téglaházban, amely Robbie és a férje, Terry tulajdona volt. A szüleim az emeleti lakást bérelték, Robbie és Terry pedig a földszinten lakott. Robbie, anyám nagynénje hosszú évek óta nagylelkűen bánt unokahúgával, de számomra inkább rémisztő volt. Ez a pedáns és komoly asszony vezette a helyi gyülekezet kórusát, és egyben ő volt a közösség zongoratanárnője is. Kényelmes, alacsony sarkú cipőben járt, a nyakában pedig olvasószemüveg lógott láncon. Arcán fanyar mosoly ült, de nem értélkezte a szarkazmust úgy, ahogy anyám. Időnként hallottam, ahogy leszidja a diákjait, amiért nem gyakoroltak eleget, vagy leszidja a szülőket, amiért késve hozták a gyerekeket az órára.

– Jó reggelt kívánok! – kiáltotta a nap kellős közepén, mégpedig ugyanazon az elgyötört hangon, amin mások azt kiáltják: „Az ég szerelmére!”. Úgy tűnt, csak kevesen képesek megütni az elvárt szintet.

Mások igyekezetének hangja életünk háttérzenéje lett. Klimpírozás délután, klimpírozás esténként. A gyülekezeti hölgyek olykor eljöttek himnuszokat gyakorolni, ájtatosságuk hangja ilyenkor áthatolt a falakon. Robbie

szabályai szerint azok a gyerekek, akik zongoraleckéket vettek, egyszerre csak egy dalt gyakorolhattak. A szobámból hallgattam, ahogy egyik bizonytalan hangot a másik után leütve próbálják elnyerni Robbie tetszését, hogy a Hot Cross Bunsról¹ végre áttérhessenek Brahms Bölcsődalára, persze csak rengeteg próbálkozás után. A zene sosem volt idegesítő, csak épp állandó. Felkúszott a lépcsőn, amely a mi lakrészünket elválasztotta Robbie-ékétől. Nyaranta belebegett a nyitott ablakokon, kísért a gondolataimat, miközben a Barbie babáimmal játszottam, vagy az építőkockákból apró királyságokat hoztam létre. Mindez csak akkor szakadt félbe, amikor édesapám hazaért a délelőtti műszak után a városi víztisztító telepről, bekapcsolta a tévét, hogy megnézze a Cubs-meccset, és épp annyira hangoztotta fel a készüléket, hogy elnyomja vele a lenti zenét.

Az 1960-as évek végén jártunk ekkortájt, és a Cubs nem játszott rosszul, de jól sem. Apám elhelyezkedett a hátradönthető foteljában, én bekuporodtam az ölébe, és úgy hallgattam, ahogy kommentálja, hogy a Cubs a szezon végi gyengülés jeleit mutatja, vagy azt magyarázza, hogy Billy Williams, aki tőlünk nem messze, a Constance Avenue-n lakott, miért üt olyan ügyesen az alappont bal széléről. Eközben a pályán kívül Amerika épp egy jelentős és sok bizonytalansággal kísért átalakuláson ment keresztül. A Kennedy fivérek már nem éltek. Martin Luther Kinget megölték, amikor kint állt azon a memphisi erkélyen, és ezzel országos villongások kezdődtek, Chicagót sem kímélve. Az 1968-as országos demokrata konvenció véres fordulatot vett, amikor a rendőrség gumibottal és könnygázzal ment neki a vietnámi háború ellen tüntetőknek a Grant Parkban, alig tizenöt kilométerre onnan, ahol mi laktunk. Eközben a fehér családok tömegesen költöztek el a nagyvárosból, mert vonzotta őket a környékbeli kertvárosok ígérte nyugalom – a jobb iskolák, a tágasabb tér és valószínűleg a több fehér jelenléte is.

Mindebből nem sok jutott el a tudatomig. Kisgyerek voltam, Barbie babázó és építőkockákkal játszó kislány, akinek két szülő viselte gondját. A bátyám éjszakánként alig egy méterre aludt tőlem. A családom volt a világom, a mindenség középpontja. Édesanyám korán megtanított olvasni: elsétáltunk a könyvtárba, és ott ült mellettem, amíg a szavakat betűzgettem. Édesapám mindennap a városi munkások kék egyenruhájában indult el dolgozni, de esténként megmutatta nekünk, mit jelent a dzsessz és a művészet szeretete. Gyerekként a Chicagói Művészeti Intézetben (Art Institute of Chicago) vett órákat, gimnazistaként festett és szobrászkodott.

Az iskolában versenyző volt és bokszt is, felnőttként nagy rajongója lett minden televíziós sportközvetítésnek, a profi golftól kezdve az NHL hokimérkőzéseig. Örömmel nézte, ha erőből duzzadó emberek kiváló eredményeket érnek el. Amikor a bátyám, Craig érdeklődni kezdett a kosárlabda iránt, az apám pénzméket tett a konyhában az ajtófélfá tetejére, hogy ugorjon fel értük.

Minden, ami számított, öt háztömbnyi körön belül helyezkedett el: a nagyszüleim és az unokatestvéreim, a templom a sarkon, ahová – ugyan nem rendszeresen – vasárnapi iskolába jártunk, a benzinkút, ahová anyám időnként elküldött egy doboz Newport cigarettáért és az italbolt, ahol Wonder kenyeret, olcsó cukorkát és tejet is lehetett kapni. Meleg nyári estéken Craiggel a felnőttliga közeli közparkban zajló softballmeccsén fel-felhangzó éljenzésre aludtunk el. Ez volt az a park, ahol nappal a játszótéren mászókáztunk és fogócskáztunk a többi gyerekekkel.

Craig nem egészen két évvel idősebb nálam. Apánk lágy tekintetét és optimista lelkületét örökölte, és anyánk kérlelhetetlenségét. Mi ketten mindig is közel álltunk egymáshoz, részben annak a megingathatatlan és némiképp megmagyarázhatatlan lojalitásnak köszönhetően, amelyet a bátyám már szinte az első perctől kezdve érzett irántam. Van egy régi, fekete-fehér családi fotónk: négyen ülünk a kanapén, anyám mosolyogva tart az ölében, apám komoly, büszke arccal ülteti Craiget a térdén. Isteniszteletre vagy talán esküvőre öltöztünk ki. Nyolc hónapos lehetek, pufi arcú, konok kis pelenkás vasgyúró, vasalt fehér ruhácskában, szemmel láthatóan épp próbálok kicsusszanni anyám szorításából, és úgy bámulok a kamerába, mintha fel akarnám falni. Mellettem Craig úriemberként feszít kis csokornyakkendőjében és zakójában, komoly arcocskájával. Kétéves, és máris maga a megtestesült fivéri éberség és felelősség – karját kinyújtja, és ujjai óvón fonódnak pufók csuklóm köré.

A fénykép készültének idején nem messze laktunk apai nagyszüleim Parkway Gardens-i otthonától, ahol megfizethető lakhatást biztosító, modernista sorházak épültek a South Side-on. A negyed az 1950-es években hozták létre, hogy enyhítsenek a II. világháború után a fekete, munkásosztálybeli családokat sújtó lakáshiányon. Később a szegénység és a bandaháborúk miatt a negyed hanyatlásnak indult, és lassan a város egyik legveszélyesebb lakóközvetévé vált. Jóval ez előtt azonban, amikor én még kisgyerek voltam, a szüleim – akik tizenévesként ismerkedtek meg, és a húszas éveik közepén házasodtak össze – elfogadták anyám rokonainak

ajánlatát, és néhány kilométerrel arrébb költöztek, Robbie-hoz és Terry-hez, egy kellemesebb környékre.

A Euclid Avenue-n két család élt egy nem túl nagy fedél alatt. Az alaprajzból ítélve a második emeleti teret eredetileg valószínűleg egy vagy két embernek való garzonlakásnak tervezték, de mi valahogy elfértünk ott négyen is. A szüleim az egyetlen hálósobában aludtak, mi Craiggel pedig egy nagyobb területen osztoztunk, amelyet sejtésem szerint nappalinak szántak. Később, ahogy közeledett a kamaszkor, anyai nagyapám – Purnell Shields, aki lelkes, ha nem is túl tehetséges asztalos volt – átcipelt hozzánk egy halom olcsó faburkolatot, és összeeszkábált egy elválasztó falat, amely a helyiséget két, félig-meddig privát részre tagolta. A két szobát egy-egy műanyag harmonikaajtó kötötte össze a tenyérnyi közös játszóterülettel, ahol a játékainkat és a könyveinket tarthattuk.

Imádtam a szobámat. Épp elég tágas volt ahhoz, hogy elférjen benne egy franciaágy és egy keskeny íróasztal. A plüssállatkáimat az ágyon tartottam, és esténként afféle megnyugtató szertartásként gondosan elrendeztettem őket a fejem körül. A fal túloldalán Craig az én szobám tükörképeként lakott a válaszfalnak tolt, az enyémmel párhuzamosan elhelyezett ágyával. A fal közöttünk annyira vékony volt, hogy az ágyban fekvé normál hangon beszélgethettünk, és nemritkán zoknigombócot dobáltunk ide-oda egymásnak a fal és a mennyezet közötti huszonöt centis résen át.

Robbie nénikénk eközben a saját lakrészét mauzóleumként kezelte, a bútorokat műanyag védőhuzattal takarta le, amely hideg volt, és odatapadt csupasz lábamhoz, amikor le merészeltem ülni. A polcai roskadoztak a porcelánfiguráktól, amelyekhez tilos volt hozzányúlnunk. A kezem el-elindult a bájos arcú üvegpuddlik felé – egy finoman megmunkált anya három kölykével –, de azonnal el is kaptam, mert félttem Robbie haragjától. Amikor épp nem volt tanítás, a földszinten síri csend honolt. A televíziót sosem kapcsolták be, a rádió sosem szólt. Abban sem vagyok biztos, hogy ők ketten sokat beszélgettek volna odalent. Robbie férjének teljes neve William Victor Terry volt, de valami oknál fogva csak az utolsó nevéen szólítottuk. Terry, ez az elegáns küllemű férfi, aki a hét minden napján háromrészes öltönyt viselt, úgy élt, akár az árnyék, és gyakorlatilag szinte soha nem szólt egy szót sem.

Egy idő után a földszintre és az emeletre két külön univerzumként gondoltam, amelyeket egymással rivalizáló értelem vezérel. Fent zajosak voltunk, tapintatlanul zajosak. Craiggel a lakásban labdázunk és kergetőztünk. Bútorfényt fújunk a folyosó fapadlójára, hogy zokniban még

messzebbre és gyorsabban csúszhassunk, és nemegyszer neki is csapódunk a falnak. Bokszmérkőzéseket tartottunk a konyhában, azzal a két pár kesztyűvel, amelyet apánktól kaptunk karácsonyra, személyre szabott utasításokkal kiegészítve arról, hogyan kell egy ütést megfelelően bevinni. Esténként társasjátékoztunk, történeteket és vicceket meséltünk, és a lemezjátszón a Jackson 5 számait üvöltöttük. Amikor Robbie odalent mindezt megelégette, célzásként elkezdte fel-le kapcsolgatni a közös lépcső villanyát, amely össze volt kötve a fenti folyosó izzójával is – ezzel adta udvariasan tudtunkra, hogy ideje elcsendesednünk.

Robbie és Terry idősek voltak. Egy másik korban nőttek fel, másféle gondok között. Olyan dolgokat láttak, amelyeket a szüleink nem – olyasmiket, amelyeket Craig és én a mi kis harsány gyerekességünkkel még csak elképzelni sem tudtunk. Legalábbis valahogy így fogalmazott édesanyám, amikor túlságosan felhúztuk magunkat a lentiek mogorvaságán. Ugyan nem ismertük azokat a körülményeket, de emlékeztettek minket rá, hogy léteznek. A világon mindenki láthatatlan történeteket cipel magával, mondogatták, és önmagában már ez megérdemli a tapintatot. Robbie, mint sok-sok évvel később megtudtam, beperelte az Északnyugati Egyetemet diszkrimináció miatt: 1943-ban jelentkezett náluk a karvezetőképzésre, de nem voltak hajlandóak szobát biztosítani neki a női kollégiumban. Közölték vele, hogy a városban egy panzióban szálljon meg – az ő szavaival élve egy „színesbőrűeknek való” helyen. Terry hajdanán Pullman-hordár volt az egyik éjszakai utasszállító vasútvonalon, amely Chicagót kötötte össze a környékbeli településekkel. Tiszteletre méltó, ha nem is jól fizetett szakma volt, csakis fekete férfiak dolgoztak ebben a munkakörben. Az egyenruhájuk a cipekedés, a felszolgálás és a vonat utasainak általános ellátása közben is makulátlan maradt, pedig cipőt is kellett pucolniuk.

Terry még évekkel a nyugdíjazása után is a szertartásosság állapotába merevedve élt – kifogástalanul öltözött, kissé alázatosan viselkedett, soha semmilyen módon nem állt ki magáért, legalábbis én nem tapasztaltam. Mintha énje egy részét feladta volna a boldogulásért cserébe. Figyeltem, ahogy a nyár derekán is lakkcipőben, nadrágtartóban, keskeny karimájú fedora kalapban, gondosan felhajtott ingujjal nyírja a füvet. Pontosan egy cigarettát engedélyezett magának naponta, és pontosan egy koktélt havonta, és még akkor sem tudott ellazulni úgy, ahogy apám és anyám, miután megittak egy jeges whiskyt vagy egy Schlitzet, havonta akár többször is. Pedig örültem volna, ha Terry mesél, és felfedi előttem a titkait. Azt képzeltem, hogy rengeteg érdekes története van azokról a városokról, ahol meg-

fordult, és arról, hogyan viselkedtek a gazdagok a vonaton, bár az is lehet, hogy tévedtem. Ám ezt soha nem tudtuk meg. Valamiért sosem mesélt.

KÖRÜLBELÜL NÉGYÉVES LEHETTEM, amikor úgy döntöttem, hogy megtanulok zongorázni. Craig, aki akkor első osztályba járt, már hetente egyszer lejárt Robbie pianínójához órákat venni, és viszonylag épségben tért haza. Úgy gondoltam, én is készen állok. Meggyőződésem volt, hogy valójában már *tudok* is zongorázni, mert ozmózis útján elsajátítottam mindent – hiszen olyan régóta hallgattam a dalokkal bíbelődő gyerekeket. A zene már a fejemben volt. Csak le kellett mennem, és bemutatnom szigorú nénikémnek, milyen tehetséges kislány vagyok, és hogy semmiféle erőfeszítésbe nem fog telni, hogy mintadiák legyek.

Robbie pianója a ház végében, egy kis négyzet alakú helyiségben állt, közel a hátsó kertre néző ablakhoz. A nénikém az egyik sarokban cserepes növényt tartott, a másikban pedig egy összecsucskozó asztalt, ahol a diákok kottázhattak. Az órák alatt Robbie merev derékkal ült magas támlájú karosszékében, egyik ujjával a taktust verte, és félrehajtott fejjel fülelt, mikor csaphat le egy újabb hibára. Hogy féltem-e Robbie-tól? Nem igazán, de volt benne valami rémisztő; olyan rideg tekintélyt képviselt, amilyennel sehol máshol nem találkoztam. Kiválóságot követelt minden gyerektől, aki csak leült arra a zongoraszékre. Olyasvalakinek láttam, akit meg kell nyerni, vagy esetleg valamiképp legyőzni. Mellette mindig úgy éreztem, hogy valamit bizonyítani kell.

Az első órán, a széken ülve, lóbáltam a lábamat, mert még nem ért le a földre. Robbie-tól megkaptam a kezdő zenei munkafüzetet, aminek nagyon örültem, és megmutatta, hogyan kell helyesen tartanom az ujjaimat a billentyűk felett.

– Rendben, most figyelj – mondta szigorúan, mintha máris megdorgálna, pedig még el sem kezdtük. – Keresd meg az egyvonalas C-t.

Egy kisgyerek számára a zongora olyan, mintha ezer billentyűje lenne. Csak bámulja a szétterülő fekete-fehér puztaságot, amelyet nem ér át a két kis karjával. Mint azt hamarosan megtudtam, az egyvonalas C a kiindulópont. A határvonal, ameddig a jobb és a bal kéz vándorolhat, a violinkulcs és a basszuskulcs között. Ha a hüvelykujjunkat az egyvonalas C-re helyezzük, minden más automatikusan a helyére kerül. Robbie pianójának billentyűi némi formai és színbeli változatosságot mutattak, az

idők során pár helyen lepattogzott róluk az elefántcsont borítás, ezért a klaviatúra olyan benyomást keltett, mint egy rossz fogsor. Szerencsére az egyvonalas C sarkából hiányzott egy körömnyi, ez minden egyes alkalommal eligazított.

Kiderült, hogy szeretem a zongorát. Természetesnek éreztem, hogy előtte ülök, mintha erre születtem volna. A családomban hemzsegték a zenészek és a zeneszerető emberek, különösen anyai ágon. Az egyik nagybátyám hivatásos zenekarban játszott. Több nagynéném is templomi kórusban énekelt. Nekem ott volt Robbie, aki a kórus és az oktatás mellett a gyülekezeti helyiség alagsorában egy Operett-műhely nevű valamit igazgatott, egy gyerekeknek szóló, kis költségvetésű zenés színházi programot, amelyen Craiggel minden szombat délelőtt részt vettünk. A család zenei központját azonban Shields nagyapám jelentette, az asztalos, Robbie öccse. Gondtalan, pocakos férfi volt, a nevetése mindenkire átragadt, bozontos szakálla őszbe hajlott, és mi csak Southside-nak neveztük. Amikor kisebb voltam, nagyapa a város nyugati oldalán lakott, és Craiggel mindig Westside-ként utaltunk rá. De abban az évben, amikor elkezdtem zongoraleckéket venni, odaköltözött a környékre, és mi ennek megfelelően lelkiismeretesen át is kereszteltük.

Southside évtizedekkel korábban vált el nagyanyámtól, amikor az édesanyám még kamasz volt. Nagyapa Carolyn nagynénémnél, anya legidősebb nővérénel és Steve nagybácsimnál, anya legfiatalabb öccsénél lakott, mindössze két háztömbnyire tőlünk egy kényelmes, egyszintes házban, amelyet a pincétől a padlásig bedrótozott, és minden helyiségbe, még a fürdőszobába is hangszórókat tett, hogy körbevegye a zene. Az étkezőben bonyolult tárolórendszert állított fel a sztereó berendezései számára, amelyek nagy részét bolhapiacokon szerezte be. Volt két különböző lemezjátszója meg egy régi, rozoga szalagos magnója, és a polcokat telis-tele pakolta az évek során egyre gazdagodó lemezgyűjteményével.

Southside nagyon sok tekintetben nem bízott a világban. Afféle klasszikus, összeesküvés-elméletekben hívó öregúr volt. Nem bízott a fogorvosokban sem, ennek következtében szinte minden foga hiányzott. Nem bízott a rendőrségben, és nem feltétlenül bízott meg a fehér emberekben sem, hiszen egy georgiai rabszolga unokájaként született, és gyerekkorát Alabamában töltötte, a Jim Crow-törvények, azaz a faji szegregáció idején, mielőtt az 1920-as években északra, Chicagóba költözött volna. Amikor apa lett, Southside minden erejével azon volt, hogy a gyerekeit biztonság-

ban tudja – valóságos és képzeletbeli történetekkel ijesztgette őket arról, hogy mi minden eshet meg a fekete gyerekekkel, akik rossz környékre tévednek, és intette őket, hogy a rendőröket messziről kerüljék.

Úgy tűnt, a zene volt a félelmei ellenszere, ez segített neki ellazulni, és kiszorította az aggodalmait. Amikor Southside az asztalosmunkájáért fizetést kapott, nemritkán kirúgott a hámból, és egy új lemezt vásárolt magának. Rendszeresen szervezett partikat a családnak, ilyenkor mindenki kénytelen volt túlkiabálni az épp feltett muzsikát, mert mindig a zene dominált. A legtöbb fontos életeseeményt Southside-éknál ünnepeltük meg, ami azt jelentette, hogy az évek során mindig Ella Fitzgerald hangjára bontottam ki a karácsonyi ajándékokat, és Coltrane szaxofonjára fújtam el a születésnap tortámon a gyertyákat. Édesanyám szerint Southside fiatalemberként nagy gondot fordított arra, hogy mind a hét gyerekébe beleverje a dzsesszt: pirkadatkor nemegyszer azzal ébresztett mindenkit, hogy teljes hangerőn üvöltette a lemezeit.

Zeneszeretete ragadós volt. Amint Southside odaköltözött a környékre, egész délutánokat töltöttem nála, találomra szedegettem le a lemezeket a polcra, majd feltettem a lemezjátszóra. Mindegyik külön kalandot ígért. Habár kicsi voltam, nagyapám nem szabta meg, hogy mihez nyúlhatok. Később ő vette nekem az első lemezemet, Stevie Wonder *Talking Book* albumát, amelyet nagyapánál tartottam a kedvenc lemezeimnek szentelt polcon. Ha megéheztem, tejes turmixot készített nekem, vagy megsütött egy egész csirkét, míg Aretha Franklint, Miles Davist vagy Billie Holidayt hallgattunk. Számomra Southside otthona maga volt a mennyország. És ahogyan én képzeltem, a mennyországban csakis dzsessz szólhat.

OTTHON RENDÜLETLENÜL HALADTAM A ZENÉSSZÉ VÁLÁS ÚTJÁN. Robbie pianínójánál ülve hamar megtanultam a kottaolvasást – az ozmózis valóban létezett –, és belevetettem magam a nénikémtől kapott kottafüzetek kitöltésébe. Mivel nekünk nem volt zongoránk, muszáj volt lent az övén gyakorolnom, és ki kellett várnom, hogy épp senkinek se legyen órája. Sokszor anyát is magammal rángattam, hogy üljön le a karosszékbé, és figyelje, ahogy játszom. Egymás után tanultam meg a zongoralecke dalait. Valószínűleg nem voltam sem jobb, sem ügyesebb a többi diáknál, de motiváltabb biztosan. Számomra a tanulás varázslatos volt. Felvillanyozó elégedettséggel töltött el. Először is, észrevettem azt az egyszerű, ösztönző összefüggést, amely a kitartó gyakorlás és az eredményeim között mutatko-

zott. És Robbie-ban is megéreztem valamit – túl mélyen ahhoz, hogy nyilvánvaló öröme nevezem, de mégis valami könnyebb, boldogabb lüktetés jött felőle, amikor sikerült hiba nélkül eljátszanom egy dalt, vagy amikor a jobb kezem dallamot játszott, míg a bal kezem lenyomta a megfelelő akkordot. A szemem sarkából láttam, hogy Robbie összeszorított ajka kissé ellazul, ujjának koppintása kissé lendületesebbé válik.

Mint kiderült, ezek csak a rövid mézeshetek voltak. Lehetséges, hogy minden folydogált volna tovább ebben a mederben, ha nem lettem volna annyira kíváncsi, és nagyobb áhítattal fogadtam volna el nénikém zongoraoktatási módszerét. Ám a kottafüzet elég vastag volt, és a pár kezdő dallal elért fejlődésem elég lassú ahhoz, hogy türelmemet veszítsem, és nekiálljak előrelapozni – nem csupán pár oldalnyit, hanem jóval előrébb. Elolvastam a haladóknak való dalok címeit, és a gyakorlás alatt elkezdtem próbálgatni ezeket is. Amikor büszkén bemutattam az egyik kotta végén felfedezett darabot Robbie-nak, egészen kikelt magából: egy dühös „Jó reggelt!” kiáltással nyugtázta a teljesítményemet, és ugyanúgy lehordott, mint ahogy a fülem hallatára korábban annyi diákot. Pedig csak egy kicsit többet és gyorsabban próbáltam tanulni, de Robbie ezt már-már felségárulással felérő bűnnek tekintette. Nem nyugöztem le, egy szemernyit sem.

Ám én nem szeppentem meg. Az a fajta gyerek voltam, aki szerette, ha konkrét választ kap a kérdéseire, aki szeretett logikusan végére járni a dolgoknak, még akkor is, ha ez kimerítette. Jogász voltam, némi diktátori hajlammal – ennek a bátyám a megmondhatója, akit nemegyszer parancsoltam ki a közös játszóterületünkről. Amikor azt gondoltam, hogy jó ötletem támadt, nehezen viseltem, ha nemet mondtak nekem. Ezért aztán a hozzám hasonlóan forrófejű és makacs nénikémrel rendszeresek lettek a veszekedések.

- Hogy haragudhatsz rám azért, mert egy új dalt akartam megtanulni?
- Még nem állsz rá készen. Nem így szokás zongorázni tanulni.
- De készen állok. Épp most játszottam el.
- Nem így szokás.
- De miért?

A zongoraleckék igazi heroikus megpróbáltatásokká váltak, jobbára annak következtében, hogy nem voltam hajlandó követni az előírt módszert, és Robbie nem volt hajlandó semmi jót látni abban, hogy szabadszellemeim közelítek a kottához. Úgy emlékszem, heteken át tartott ez az adok-ka-pok. Nyakas voltam, és ő is. Mindkettőnknek megvolt a magunk olvasata

a dolgról. A viták között tovább zongoráztam, ő továbbra is figyelt, és vég nélkül javíthatott. Nem nagyon ismertem el, hogy neki is köze van a zongorajátékom fejlődéséhez. Cserébe ő sem nagyon ismerte el a fejlődésemet. Ennek ellenére az órák folytatódtak.

Odafent a szüleim és Craig mindezt roppant viccesnek találták. Nevetésben törtek ki a vacsoraasztalnál, amikor fortyogva meséltem az összecsapásaimat Robbie-val a húsgombócospagettit majszolva. Ami Craiget illeti, neki nem voltak gondjai Robbie-val, hiszen vidám és szabálykövető diák volt, akit nem különösebben kötött le a zongoratanulás. A szüleim nem viseltettek megértéssel sem az én, sem Robbie panaszai iránt. Általában véve nem avatkoztak bele a tanuláson kívül eső ügyekbe, már korán elvárták, hogy a bátyámmal önállóan intézzük a saját dolgainkat. Mint ha úgy tekintették volna, hogy otthonunk négy fala között a munkájuk elsősorban az, hogy szükség szerint meghallgassanak és támogassanak minket. Más szülő talán megszidta volna csemetéjét, amiért szemtelenkedett egy idősebbel, ahogy én tettem, ők azonban ezt is elnézték. Édesanyám kisebb megszakításokkal, de tizenhat éves kora óta élt Robbie-val, követte az asszony kiismerhetetlen szabályrendszerét, és talán titokban még örömmel is figyelte, hogy valaki megkérdőjelezi Robbie tekintélyét. Most visszanézve úgy gondolom, a szüleim értékelték heves vérmérsékletemet, és ennek örülök. Szerették volna életben tartani bennem ezt a lángot.

ROBBIE ÉVENTE EGYSZER FÉNYŰZŐ ESTET TARTOTT, hogy a diákjai valódi közönség előtt adhassák elő, amit addig megtanultak. A mai napig nem tudom, hogyan oldotta meg, de valahogyan sikerült megszereznie a Roosevelti Egyetem egyik próbatermét Chicago belvárosában, és a koncerteket a Michigan Avenue-n található hatalmas kőépületben rendezte meg, közvetlenül annak a helynek a közelében, ahol a Chicagói Szimfonikus Zenekar játszott. Már a gondolattól is ideges lettem, hogy oda kell mennem. A lakásunk a Euclid Avenue-n körülbelül tizenöt kilométerre volt a magasvasúttól délre, és a belváros a maga csillogó felhőkarcolóival, zsúfolt járdáival túlviláginak hatott a szememben. A családdal csak évente pár alkalommal utaztunk be a város szívébe, hogy ellátogassunk a Művészeti Intézetbe vagy megnézzünk egy színdarabot, és mint az úrhajósok, úgy utaztunk négyen apám Buickjában.

Apám minden alkalmat megragadott, hogy vezethessen. Odavolt az autójáért, a bronzszínű kétajtós Buick Electra 225-ösért, amelyet büszkén

a „kettő-huszonötösként”²² emlegetett. Ápolgatta, viaszozgatta, és szinte vallásosan betartotta a szervizmenetrendet, úgy vitte a Searshez kerékállításra és olajcserére, ahogy anyám cipelt el minket a gyerekorvoshoz a rendszeres vizsgálatra. Mi is imádtuk a Buickot. Áramvonalas volt, keskeny hátsó lámpákkal, amiktől menő lett és futurisztikus. Épp elég tágas volt ahhoz, hogy háznak érződjön. Gyakorlatilag fel tudtam állni benne, és a kezemmel végigsimíthattam a textilborítású mennyezetet. Ez még akkoriban történt, amikor a biztonsági öv kötelező használatát nem írták elő, ezért a legtöbbször Craiggel ide-oda pattogtunk a hátsó ülésen, és átöleltük az első ülést, amikor mondani akartunk valamit a szüleinknek. Rendszeresen felhúztam magam a fejtámlán, előretoltam az államat, hogy az arcom apa fülével egy vonalban legyen, és pontosan ugyanazt lássam, amit ő lát.

Az autó másfajta közelséget is biztosított a családuknak, lehetőséget arra, hogy egyszerre beszéljünk és utazzunk. Estéknél vacsora után Craiggel időnként könyörögtünk apánknak, hogy vigyen el minket csak úgy autókázni. Nyári estéken, különleges programként, elmentünk a környékünkötől délnyugatra eső autósmoziba, hogy többször is megnézzük a *Majmok bolygója* (*Planet of the Apes*) című filmet. Sötétedéskor leparkoltunk a Buickkal, és vártuk a vetítés kezdetét. Anyám szétosztotta az otthonról hozott sült csirkéből és burgonyaszíromból álló vacsorát, amelyet mi Craiggel a hátsó ülésen, az ülünkéből fogyasztottunk el, és nagyon figyeltünk, hogy a szalvéta helyett nehogya az ülésbe töröljük a kezünket.

Évek teltek el, mire teljesen felfogtam, hogy mit jelentett apámnak az autóvezetés. Gyerekként épp csak érzékelttem belőle valamit – a szabadságot, amelyet a kormánynál érzett, az örömet, hogy egy simán működő motor és tökéletesen kiegyensúlyozott kerekek zümmögtek alatta. A harmincas éveiben járt, amikor az orvos tájékoztatta, hogy a különös gyengeség, amelyet az egyik lábában kezdett érezni, csak a kezdete egy hosszú és valószínűleg fájdalmas folyamatnak a teljes bénulás felé, és nagy az esélye, hogy egy napon az agyi és gerincvelői neuronok rejtélyes lecsupaszodása miatt egyszer csak képtelen lesz járni. Nem ismerem a pontos dátumokat, de úgy tűnik, a Buick nagyjából akkor jelent meg édesapám életében, amikor a szklerózis multiplex. És habár sosem mondta ki, az autó, afféle menekülőútként, bizonyosan megkönnyebbülést hozott a számára.

A diagnózison sem ő, sem anyám nem rágódott. Még évtizedekre voltunk attól az időtől, amikor egy egyszerű Google-keresés szédítő mennyiségű ábrát, statisztikát és orvosi magyarázatot ömleszt ránk, amelyek

vagy reményt adnak, vagy elveszik a szikráját is. De kétlem, hogy apám látni szeretne volna ezeket. Habár hívő környezetben nőtt fel, nem imádkozott volna Istenhez, hogy kímélje meg. Nem akart volna alternatív kezeléseket, sem gurut, nem keresett volna hibás gént sem, amelyet kárhoztathatna. A családukban régi szokás, hogy kizárjuk a rossz híreket, és próbáljuk abban a pillanatban elfelejteni őket, ahogy értesülünk róluk. Senki sem tudta, apám mióta gyengélkedett, mielőtt végre ellátogatott az orvoshoz, de gyanítom, hogy akkor már hónapok, ha nem évek teltek el. Nem szeretett orvoshoz járni. Nem vesztegette az idejét panaszkodásra. Az a fajta ember volt, aki elfogadta, ami jött, és csak ment tovább.

Azt viszont tudom, hogy a várva várt zongora-előadásom napján már enyhén sántított, a bal lába sehogyan sem tudott lépést tartani a jobbal. Apámmal kapcsolatos összes emlékemben szerepel valamiféle fogyatékoság, még úgy is, hogy akkoriban egyikünk sem volt hajlandó néven nevezni az állapotot. Akkor már tudtam, hogy apám egy SM nevű betegséggel él. Kicsit lassabban mozgott, mint a többi apuka. Néha láttam, hogy megáll, mielőtt elindulna felfelé a lépcsőn, mintha előbb át kellett volna gondolnia az egész műveletet. Amikor bevásárolni mentünk az üzletközpontba, letelepedett egy padra, és megelégedett azzal, hogy vigyáz a táskákra, vagy bóbiskolt, amíg a család többi tagja szabadon kószált.

Amikor a zongoraestre mentünk, a Buick hátsó ülésén utaztam, ünneplőruhát viseltem lakkcipővel, a hajam két copfba fogva, és életemben először hidegen verejtékeztem. Szorongtam az előadás miatt, pedig otthon, Robbie lakásában gyakorlatilag végkimerülésig gyakoroltam a darabomat. Craig öltönyt viselt, és ő is készült, hogy eljátssza a saját darabját. Ám őt nem aggasztotta a fellépés. Ami azt illeti, békésen aludt, kidőlt a hátsó ülésen, a szája tátva, az arca boldogságot és nyugalmat sugárzott. Ilyen volt Craig. Egész életemben csodáltam a higgadtságáért. Akkoriban már egy gyerek-kosárlabdiligában játszott, minden hétvégén volt meccsük, és szemmel láthatóan ez megedzette az idegeit, már ami a szereplést illeti.

Az apánk rendszerint az úti célhoz lehető legközelebb keresett parkolóhelyet, inkább többet fizetett a parkolásért, hogy a lehető legkevesebbet kelljen gyalogolnia bizonytalan lábán. Aznap gond nélkül elértünk a Rooseveltt Egyetemhez, és elindultunk a bemutatónak helyet adó hatalmas, visszhangos terem felé. Egészen picinek éreztem magam odabent. A teremnek elegáns, padlótól mennyezetig érő ablakai voltak, amelyeken át ki lehetett látni a Grant Park végtelen gyepére, és azon túl a Michi-

gan-tó fehér tajtékú hullámaira. Az acélszürke székeket szabályos sorokba rendezték. Lassan megteltek ideges gyerekekkel és várakozással teli szülőkkel. Elöl, a megemelt színpadon állt a két zongora, ilyen életemben akkor láttam először – óriási, lakkozott fedelüket fekete madárszárnyként tárták ki. Robbie is ott volt, virágmintás ruhában sürgölődött, mint a bál szépe – habár matrónás szépe. Ellenőrizte, hogy minden diákja kottával a kezében érkezett-e. Majd csendre intette a közönséget, amikor elérkezett az előadás kezdete.

Nem emlékszem, hogy ki és milyen sorrendben játszott aznap. Csak azt tudom, hogy amikor rám került a sor, felálltam a székemről, szépen kihúztam magam, és elindultam a terem eleje felé, felmentem a lépcsőn, leültem az egyik fényes zongora elé. Az igazság az, hogy felkészültem. Bármennyire undoknak és rugalmatlannak találtam is Robbie-t, átvettem tőle a fegyelmezettség szeretetét. Olyan jól tudtam a darabomat, hogy nem is kellett gondolkodnom rajta. Csak el kellett kezdenem mozgatni a kezeimet.

Ám volt egy bökkenő, amire abban a pillanatban döbbsentem rá, amikor a billentyűk fölé emeltem apró ujjaimat. Mint kiderült, egy tökéletes zongora előtt ültem, amelynek gondosan leporolták a felszínét, a húrjait akkurátusan felhangolták, és a nyolcvannyolc billentyű hibátlan fekete-fehér szalagként terpeszkedett előttem. A gond az volt, hogy nem szoktam hozzá a hibátlanhoz. Ami azt illeti, soha életemben nem is találkoztam vele. A zongoráról való tapasztalatom kimerült Robbie alacsony kis zeneszobájában szerzett élményeimben, ahol egy csenevész cserepes növény árválkodott a sarokban, és ahonnan egy szerény hátsó kertre lehetett kilátni. Az egyetlen hangszer, amelyen valaha játszottam, az ő közel sem tökéletes pianója volt, megsárgult billentyűivel és segítőkészen lepattogzott szélű egyvonalas C-jével. Számomra ez volt a zongora – ugyanúgy, ahogy a kerületünk volt a kerületünk, apám az apám, az életem az életem. Csak ezt ismertem, semmi mást.

Hirtelen a tudatára ébredtem annak, hogy a közönség a széksorokból engem figyel, ahogy mereven bámulom a vakítóan fényes zongorabillentyűket, és nem látok mást, csak egyformaságot. Fogalmam sem volt, hova helyezzem a kezem. Elszorult torokkal és dobogó szívvel odalestem a közönségre, próbáltam palástolni páni félelmemet, kerestem édesanyám megnyugtató arcát. Észrevettem, hogy az első sorban egy alak felemelkedik, és lassan lebegni kezd felém. Robbie volt az. Addigra már annyit

vitáztunk, hogy egy kicsit már-már az ellenségemnek tekintettem. De itt, felsülésem pillanatában úgy jelent meg a vállamnál, mint egy angyal. Talán megértette döbbenetemet. Talán tudta, hogy a világ egyenlőtlensége most először nyilvánult meg előttem a maga csendes módján. Az is lehetséges, hogy muszáj volt siettetnie a dolgokat. Bármi volt is az ok, Robbie az egyik ujját gyengéden az egyvonalas C-re helyezte, hogy tudjam, hol kell kezdenem. Majd halvány, bátorító mosollyal megfordult, és otthagzott, hogy játszsam el a darabomat.